

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE FILOLOGIE**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 398.001(478)(043.3):
821.135(478)(.09)(043.3)

COCIERU MARIANA

**CONSTITUENTE ETNOFOLCLORICE ÎN PROZA
SCRIITORILOR ROMÂNI DIN REPUBLICA MOLDOVA
(1960-1980)**

622.04 – FOLCLORISTICĂ

Autoreferatul tezei de doctor în filologie

CHIȘINĂU, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul Sectorului de Folclor al Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei

Conducător științific:

BĂIEȘU Nicolae, dr. hab., prof. univ., 662.04–Folcloristică

Referenți oficiali:

CIMPOI Mihai, dr. hab., prof. univ., academician, Universitatea AȘM

BUTNARU Tatiana, dr., conf. univ., Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău)

Componența consiliului științific specializat:

BURLACU Alexandru, dr. hab., prof. univ. – președinte, Institutul de Filologie al AȘM

ȘIMANSCHI Ludmila, dr., conf. cerc. – secretar științific, Institutul de Filologie al AȘM

ȚURCANU Andrei, dr. hab., conf. cerc., conf. univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

FILIP Iulian, dr., conf. cerc., Institutul de Filologie al AȘM

COLAC Tudor, dr., conf. cerc., Institutul de Filologie al AȘM

BANTOȘ Ana, dr. hab., conf. univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Susținerea va avea loc la **07.12.2016, ora 14.00**, în ședința Consiliului Științific specializat **D 19.622.04 - 02** din cadrul Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, Sala mică (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 1, et. II, Chișinău, MD 2001).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei (str. Academiei nr. 5 A, Chișinău, MD-2028) și la pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expedit la 07.11.2016.

Secretar științific al Consiliului științific specializat,

ȘIMANSCHI Ludmila, dr.



Conducător științific

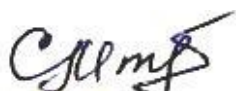
†BĂIEȘU Nicolae, dr. hab., prof. univ. /

Consultant științific:

FILIP Iulian, dr., conf. cerc.

Autor

COCIERU Mariana



(© Cocieru Mariana, 2016)

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei investigate. Literatura anilor 1960-1980 reprezintă în esență momentul de reabilitare a cursului firesc de dezvoltare a procesului artistic din Republica Moldova. Izolat de contextul literar românesc și în acest mod lipsit și de orientările literare europene, fenomenul artistic dintre Prut și Nistru, intrat în impas din cauza condițiilor politico-istorice totalitariste, inițiază restabilirea matricii stilistice, revenind, în primul rând, la folclor și la tradiția literară clasică. Primele realizări creative au fost evaluate de critica literară contemporană ca fiind rudimentare, simpliste și dăunătoare pentru imaginea literară de atunci. Prin urmare, reconsiderarea evoluției și a valorilor beletristicii a plasat peisajul artistic al anilor 1960-1980, pe de o parte, „în contextul totalitarismului, al izolării de matricea firească a literaturii române, al anihilării memoriei, tendința de reconstruire a eului identitar traducându-se la nivelul imaginarului liric printr-un procedeu al interiorizării” [1, p. 12], iar, pe de altă parte, a supus unei noi viziuni redresante manifestarea modernismului pornind, nemijlocit, de la noile canoane estetice ale poeziei contemporane care facilitează procesul de identificare și analiză a operelor artistice care se eschivau de la ideologicul comunist.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Demersul analitic întreprins dezvăluie în esență dificultatea pe care o întâmpină cercetătorii în tratarea obiectivă a culturii populare. Ipotezele expuse precum și modalitățile de abordare au urmărit dezvoltarea unor idei prezentate sporadic în studiile de cercetare a relației folclorului și literaturii scrise. Am intenționat să analizăm sistemic trăsăturile folclorului, descoperind specificul speciilor și a legităților de dezvoltare și perceperea acestor particularități proprii creației populare în noile contexte literare.

Am încercat să demonstrăm că și în perioada postbelică, în procesul de revitalizare a fenomenului literar românesc, în momentul unei anume destinderi/ liberalizări a sistemului socialist, se observă o antrenare catalizatoare continuă a creației populare și a mitologiei autohtone, cu atât mai mult că apariția și evoluția literaturii scrise au fost puse întotdeauna pe seama prezenței substratului folcloric. Perioada contemporană, în pofida tuturor anacronismelor și sincronismelor identificate de critica literară, a devenit etapa catalitică de transfigurare estetică a valorilor, miturilor, simbolurilor și motivelor patrimoniului cultural intangibil, în acest fel susținând și latura de modernizare prin reîntegrarea tradiției în cotidian.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul lucrării constă în identificarea și cercetarea funcționalității constituentelor etnofolclorice intertextualizate în structura prozei scriitorilor

români din Republica Moldova în perioada anilor 1960-1980 și evaluarea nivelurilor de asimilare, sublimare, transfigurare estetică a motivelor, simbolurilor și imaginilor mitico-folclorice din creația populară în operele artistice ale prozatorilor: G. Meniuc, I. C. Ciobanu, V. Beșleagă, V. Vasilache, I. Druță, D. Matcovschi, V. Ioviță, S. Vangheli etc.

Obiectivele care fac posibilă atingerea scopului preconizat sunt următoarele:

- Reconsiderarea valorică a fenomenului relaționării folclorului cu literatura cultă;
- Ilustrarea specificului conceptual al constituentelor etnofolclorice, sintetizând studiile ce abordează acest subiect;
- Interpretarea și examinarea corectă a fenomenului de *folclorism*, stabilind dimensiunile autentice ale procesului analizat;
- Evaluarea fenomenului asimilării organice a constituentelor etnofolclorice în proza scriitorilor români din Republica Moldova (anii 1960-1980).

Metodologia cercetării științifice. Studiul de față vizează evoluția diacronică a relaționării folclorului cu literatura scrisă, în cadrul căreia sunt reconstituite și interpretate noțiunile de *constituente etnofolclorice* și *folclorism*, accentuându-se actuala conceptualizare în studiile folcloriștilor și etnologilor. Conjugând identificarea, examinarea, cercetarea interpretativă și metoda comparativă, am încercat să inițiem o investigație obiectivă a mesajului recontextualizat al constituentelor etnofolclorice transfigurate în opera literară a prozatorilor din Republica Moldova prin confruntarea cu sensurile și semnificația semnelor în ansamblul semiotic general al culturii populare. Metoda comparativă și-a găsit aplicare și în sistematizarea și clasificarea faptelor de folclor (tipologie tematică), în acest fel făcând posibilă relevarea unor trăsături individuale privind manifestarea diferită a fenomenului de *folclorism* în perioade literare concrete și în creația scriitorilor în parte.

Noutatea științifică și originalitatea lucrării rezidă în analiza problemei relațiilor dintre folclor și proza scriitorilor români din Republica Moldova din perspectivă folcloristică. Investigațiile teoretice și istorice ale evoluției coraportului dintre creația tradițională orală și literatura română scrisă ne-au determinat să apreciem nivelul distinct al fenomenului de *folclorism* din anii postbelici în comparație cu celelalte perioade literare. Originalitatea studiului consistă în examinarea și interpretarea constituentelor folclorice utilizate de către prozatori în creațiile lor, prezentând și referințele necesare din tradiția populară.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul respectiv constă în reevaluarea istorico-teoretică a modalităților de preluare, recontextualizare, asimilare organică și transfigurare estetică a componentelor etnofolclorice în proza basarabească din perioada 1960-1980, fapt care a contribuit la formularea unei originale perspective etnofolclorice de abordare a

interferențelor folclorico-literare având ca efect reconceptualizarea noțiunilor fundamentale de *folclorism* și *constituente etnofolclorice* în vederea reinterpretării și aprecierii valorice obiective a prozei scriitorilor basarabeni din perioada indicată.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Teza se adresează celor interesați de cercetarea conceptuală a *constituentelor etnofolclorice*, de perspectiva folcloristică de interpretare a fenomenului relaționării folclorului cu literatura scrisă, fiind utilă la elucidarea rolului constituentelor etnofolclorice în dezvoltarea prozei postbelice din Republica Moldova și la investigarea traiectului artistic al unor prozatori reprezentativi ai literaturii naționale. În baza rezultatelor obținute se vor taxonomiza unele modalități de intertextualizare a folclorului, ca principiu de creare și receptare a textului.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. investigarea constituentelor etnofolclorice în contextualitatea literaturii culte a determinat elucidarea semnificațiilor categoriilor folclorice remodelate, morfologia acestora, substanța alegoriei, metaforei și simbolului, precum și subordonarea valorilor arhetipale mitice, ale culturii populare imateriale și materiale, venite din anumite prohibiții comportamentale sau din istorie;

2. inventariind repertoriul elementelor care formează fondul tradițional al folclorului, am observat că acestea sunt deosebit de variate și productive, nefiind o simplă înmănunchere adițională, ci o structură caracterizată de interrelaționalitatea tensională, dinamică, a *constituenților* în imanența contextelor etnofolclorice;

3. scriitorii preiau modalitățile de comunicare ale limbajului poetic specific unei specii folclorice, încât la o analiză interpretativă a creației lor artistice constatăm valențe de metaforic, emotiv, simbolic, ideografic, baladesc, sentențios sau gnomic, invocativ, imperativ, fabulativ etc.;

4. constituentul mitic sau folcloric preluat de literatură suferă o mutație de la funcția sacră sau ceremonială etc. la cea profană, literară, îmbogățindu-se evident prin transfigurare estetică cu viziunea și interpretarea individuală a scriitorului;

5. fenomenul impresionant al folclorismului ia amploare genurială, astfel se observă extinderi și în structurile narative, demonstrând că asimilarea folclorului în proză provoacă transformări radicale ale coraportului instanțelor autor – narator – personaj – cititor.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele tezei au fost implementate în cadrul proiectului instituțional de cercetare *Evoluția literaturii române, folclorului și a teoriei literaturii în context european și universal* de la Institutul de Filologie al AȘM și la redactarea comunicărilor științifice prezentate în cadrul unor conferințe internaționale și naționale.

Aprobarea rezultatelor tezei. Rezultatele tezei au fost aprobate în cadrul Sectorului de

Folclor al Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei.

Publicațiile la tema tezei. Concluziile și ideile de bază ale investigației au fost valorificate în peste 15 lucrări. Articole la tema tezei au apărut în revistele de specialitate *Metaliteratură* (4 articole) și *Philologia* (3 articole): *Conceptualizarea constituentelor etnofolclorice din perspectivă etnologică*. În: *Metaliteratura*, 2016, nr. 1, p. 85-97; *Dimensiunea folclorică a creației lui Spiridon Vangheli*. În: *Philologia*, 2015, nr. 5-6, p. 55-64; *Dimensiuni ale spațiului folcloric în „proza rurală” din Basarabia în anii 1960-1980*. În: *Metaliteratură*, 2015, nr. 4, p. 92-103; *Valoarea estetică a constituentelor mitico-folclorice în Povestea cu cocoșul roșu de V. Vasilache*. În: *Philologia*, 2015, nr. 3-4, p. 58-69; *Folclorul – document și inspirație în opera lui George Meniuc*. În: *Philologia*, 2014, nr. 5-6, p. 41-55; *Folclorul și literatura scrisă: aspecte teoretice*. În: *Metaliteratură*, 2011, nr. 1-2, p. 110-122; *Rădăcini etnofolclorice în proza lui Dumitru Matcovschi*. În: *Metaliteratură*, 2007, nr. 3-4 (16), p. 117-120. Alte 19 materiale au fost comunicate și discutate public în cadrul mai multor conferințe naționale și internaționale.

Volumul și structura tezei. Lucrarea (155 p. text de bază) este alcătuită din adnotare în limbile română, rusă și engleză, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia lucrărilor științifice, a textelor literare și folclorice consultate, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autoarei.

Cuvinte-cheie: folclor, literatura română, interferențe folclorico-literare, folclorism, componente etnofolclorice, asimilare, preluare, citare, transfigurare estetică, intertextualitate.

CONȚINUTUL TEZEI

În *Introducere* sunt formulate scopul și obiectivele cercetării, este argumentată importanța științifică, noutatea cercetării și actualitatea temei; de asemenea este relevată aplicativitatea teoretică și practică a rezultatelor cercetării.

Studiul reliefează conceptele de componente etnofolclorice, precizându-le statutul teoretic în cadrul evoluției actuale a studiilor de folcloristică și etnologie, bazate exclusiv pe redimensionarea influențelor dintre patrimoniul cultural imaterial și literatura scrisă, pe reconsiderarea fenomenului de folclorism literar. Actualitatea temei este demonstrată de caracterul ei interdisciplinar (folclor-literatură), prin relaționarea folclorului cu procesul literar, aparținând atât științei care studiază cultura populară, cât și teoriei literaturii, ceea ce a solicitat o revizuire exigentă în vederea stabilirii unor noi direcții de investigare. În corespundere cu orientările actuale ale cercetării faptelor de folclor, prezenta lucrare tinde să contribuie la reconsiderarea mai multor aspecte ale subiectului luat în discuție. Reconstituirea diacronică a

percepției constituentelor de folclor, a evoluției conexiunii dintre creația populară colectivă și cea individuală scrisă, prin reliefarea mecanismelor de recontextualizare a componentelor tezaurului imaterial în substanța operelor literare a prozatorilor români din Republica Moldova – reprezintă câteva aspecte elucidate în teză.

Aplicarea viziunii folcloristice asupra identificării și interpretării imaginilor, motivelor, simbolurilor, mitemelor, structurilor prozodice, secvențelor lirice, convențiilor narrative etc., intertextualizate în operele literare ale scriitorilor prin raportarea la manifestarea acestora în mentalitatea populară constituie o perspectivă nouă adoptată cu referire la investigarea prozei din Republica Moldova, studiată preponderent sub aspect literar.

Canalizarea acestui demers pe viziunea de cercetare folcloristică a permis identificarea modalităților folclorice de creație, a componentelor de substanță ale creației populare asimilate în mod plastic. Prin urmare, au fost relevate mecanismele de transfigurare a elementelor folclorice în operele literare, în funcție de orientările literare ale prozatorilor.

Valorificarea constituentelor etnofolclorice și mitopoetice în proza din Republica Moldova demonstrează fenomenul mutațional al imaginilor statice în cele dinamice, consolidate ca principiu de gândire artistică și procedeu de creare a imaginii plastice *naționale* a lumii.

Evidențiind latura subversivă a unor opere artistice, am stabilit importanța recontextualizării constituentelor etnofolclorice în creația artistică a scriitorilor ca fenomen general tipologic de rezistență în fața vitregiilor istorico-literare. Pentru basarabeni, folclorul, a fost poate unicul limbaj, care exprima subtil, subliminal, sufletul, atunci când era supusă cenzurii chiar și creația populară. Crezul național s-a manifestat prin diverse forme și mijloace, menținând vie conștiința românească pe segmentul unității și integrității culturii, al tezaurului spiritual al moldovenilor de la est de Prut cu întreaga națiune română: limbă, istorie, tradiție, obiceiuri și durând opere care să reprezinte o expresie autentică a vieții poporului, în ciuda procesului de deznaționalizare partinică, de formare a unei noi, false, națiuni, cea „sovietică moldovenească”, diferită de cea românească.

Noutatea prezentului demers constă în studierea sub aspect sincretic și analitic a unui număr considerabil de constituente etnofolclorice valorificate literar, ca argument al interesului sporit al individualităților creatoare pentru valorile memoriei populare, percepute ca mecanism generator și alternativă importantă în dezvoltarea culturii naționale în condiții de criză identitară.

Investigarea elementelor etnofolclorice în proza contemporană a făcut posibilă nu doar constatarea unui produs estetic al aspectului folclorico-etnografic obiectiv sau al transfigurării conștiinței a componentelor respective din câmpul semantic al patrimoniului cultural imaterial, dar și perceperea acestora ca pe un fundament catalizator funcțional (generator de forme și

emițător de semnificații), un sistem creativ universal, o posibilitate conceptuală de percepere a lumii, o capacitate spirituală și estetică continuă și un mijloc de constituire a imaginii poetice.

Rezultatele științifice au fost obținute în urma asocierii metodelor structuralist-antropologică sau morfologică, fenomenologică și pragmatică, care au permis o analiză sistemică și conceptuală a *constituentelor etnofolclorice*, descriind în acest sens și rolul funcționalității lor în cadrul diverselor contexte. Am apelat la analiza structurală pentru a studia sistemul compozițional al elementelor, motivat de caracterul formalizat al literaturii populare, datorat necesităților mnemotehnice și puterii prin care tradiția își impune formele elaborate; abordând tehnicile narative ea ne-a ajutat la depistarea elementelor dinamice (funcțiilor), invariante, funcționale ale structurii și elementele labile, variabile, nefuncționale (întâmplătoare) ale stilului în structura operelor literare.

Adoptând metoda semiotică, am investigat faptele de folclor ca procese de comunicare a conotațiilor în diverse actualizări, pentru a putea elucida tipurile de discurs, ca rezultat al intertextualității. Pătrunderea elementelor recente în complexul de relații duc la devierea codurilor, la schimbarea modelelor, la variante inedite care reflectă noi direcții socio-culturale.

Analiza mitopoetică (simbolică) ne-a dat posibilitate să evidențiem noi straturi semantice în creațiile artistice contemporane, inclusiv în acelea care aparent sunt departe de mit și folclor.

Îmbinarea metodei de reconstituire a contextului ritualic de actualizare a faptelor de folclor și a arhetipurilor a permis identificarea transfocalizărilor survenite în urma recontextualizării în creația literară.

Metoda examinării sau exegezei estetice ne-a fost utilă în abordarea fenomenul folcloric din perspectiva sistemului expresiv al limbajului, care îl actualizează în fapte și manifestări artistice vii, în funcție de mediul și indivizii care participă la aceste concretizări. Analiza literară, ca fundament al examinării estetice, ne-a facilitat decodificarea semnificațiilor cuprinse în structura și conținutul componentelor etnofolclorice și identificarea modelelor artistice și a mijloacelor de expresie prin intermediul cărora aceste denotații sunt transmise receptorului, pentru a putea investiga raportul dintre creația populară orală și cea scrisă.

Metodele postructuraliste ne-au orientat cercetarea spre cunoașterea intrinsecă a funcțiilor și valorilor proceselor prin care se realizează la nivelul performanței variantele, deoarece în investigarea faptelor de folclor o importanță esențială o au mecanismele după care se corelează faptele la nivelul performanței, justificarea sau logica acestor corelări, în acest sens fiind posibilă și analiza structurilor de adâncime.

Ca perspectivă esențială de cercetare în capitolul 2 și 3 am apelat la metoda hermeneutică, pentru a interpreta fenomenele culturii spirituale identificate, utilizând diverse

tehnică de descifrare a unui dat simbolic reliefate în tratatele de simbolistică și arhetipologie culturală.

Fundamentul teoretico-științific al tezei cuprinde patru categorii de studii de specialitate:

– studii care vizează substratul teoretico-metodologic al interferențelor folclorico-literare: *Zăcămintele folclorice în poezia noastră contemporană* de Alexandru Dima; *Relația poezie română „cultă” – folclor în contemporaneitate* de Ion T. Alexandru; *Folclor și literatură cultă* de A. Gh. Olteanu; *Mitul și literatura* de Silviu Angelescu; *Temelii folclorice și orizont european în literatura română*; *Forme de interacțiune între cult și popular* de Delia Suiogan; *Vom Folklorismus in unserer Zeit* de Hans Moser; *Folklorismus in Europa: Eine Umfrage* de Hermann Bausinger; *In Search of Authenticity: The Formation of Folklore Studies* de Regina Bendix; *American Folklore* de Richard M. Dorson; *The Adaptation of Folklore and Tradition (Folklorismus)* de Venetia J. Newall; *Взаимодействие литературы и фольклора: аспекты и методы изучения* de S. G. Lazutin; *Методологические вопросы фольклористики* de L. I. Emelianov; *Литература и фольклорная традиция: Вопросы поэтики* de D. N. Medriș; *Русская проза. Вторая половина XX века. Опыт мифопоэтического толкования* de A. Gadjev; *О соотношении фольклора и литературы* de S. Jukas; *Русская литература и фольклорная традиция. Сборник научных трудов*; *Литература и фольклор: Теоретические аспекты* de U. B. Dalgat; *Писатель и устнопоэтическая традиция (проблемы и суждения)* de G. G. Gamzatov; *Постижение глубин фольклоризма* de N. I. Savușkina; *К истолкованию понятия «фольклоризм литературы»* de A. A. Gorelov; *О классификации способов взаимодействия русской литературы XX в. с фольклором* de O. Iu. Trâkova etc.;

– studii care determină cadrul conceptual, tipologia și interpretarea constituentelor etnofolclorice: *Folclor românesc: teorie și metodă* de Mihai Pop; *La hotarul dintre lumi: studii de etnologie românească* de Ion Opreșan; *Lectura textului folcloric* de Nicolae Constantinescu; *Folclor. Noțiuni generale despre folclor și poetica populară* de Balázs Lajos; *Estetica oralității* de Adrian Fochi; *Istoria folcloristicii românești și Metoda de cercetare a folclorului* de Bârlea Ovidiu; *De la arhetip la anarhetip* de Corin Braga; *Problemele tipologiei folclorice* de Dumitru Caracostea și Ovidiu Bârlea; *Folclor literar în contextul culturii populare românești* de Pavel Ruxăndoiu; *Retorica folclorului (poezia)* de Gheorghe Vrabie; *Forme simple: Legenda sacră. Legenda eroică. Mythos-ul. Ghicitoarea. Zicala. Cazul. Memorabilul. Basmul. Gluma* de André Jolles; *Recurența în procesul creației populare. O introducere în gramatica topos-urilor folclorice* de Ioan Șt. Lazăr; *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale* de Ivan Evseev;

Metamorfozele sacrului. Dicționar de mitologie populară de Antoaneta Olteanu; *Cerul și podoabele lui după credințele poporului român* de Tudor Pamfile; *Datinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică* de Elena Niculiță-Voronca; *Credințe și superstiții ale poporului român* de Artur Gorovei; *The Meaning of Folklore: The Analytical Essays of Alan Dundes*, editat și prefațat de Simion J. Bronner; *The Morphology of North American Indians Folktales* de Alan Dundes; *A Scientific Theory of Culture and Other Essays* de Bronislaw Malinowski; *Морфология волшебной сказки* de V. I. Propp etc.;

– studii care ne-au fost utile în adoptarea metodologiei pentru investigarea aplicativă: *Meșterul Manole: studii de etnologie și mitologie* de Mircea Eliade; *Motivul creației în literatura română* de Ciompec Gheorghe; *Transfigurarea fondului folcloric în nuvelele lui Gala Galaction* de Camelia Popa Caracaleanu; *Poezia și folclorul: Puncte de joncțiune* de Eliza Botezatu; *Viziuni și semnificații mitico-folclorice în poezia contemporană (anii 1960-1980)* de Tatiana Butnaru; *Mit și ficțiune artistică în opera literară* de Olesea Gârlea etc.;

– studii care vizează proza din perioada literară investigată: *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia și Alte disocieri* de Mihai Cimpoi; *Romanul moldovenesc contemporan* de Vasile Coroban; *Vladimir Beșleagă: Po(i)etica romanului și Refracții în clepsidră (eseuri)* de Alexandru Burlacu; *Cărțile din noi, Podurile vieții și ale creației și Rigorile și splendorile prozei „rurale”* de Ion Ciocanu; *Eseu despre proza lui Vlad Ioviță* de Viorica Stamati-Zaharia; *Arheul Marginii și alte figuri și Bunul simț* de Andrei Țurcanu; *Romanul și contemporaneitatea, Consemnări critice și Analize și sinteze critice* de Nicolae Bilețchi; *Fenomenul artistic Ion Druță (Monografie colectivă internațională)*; *Romanul anilor '60. Modelul bonus pastor* de Ana Ghilaș; *În căutarea de noi repere pe drumul gândirii* de Anatol Gavrilov; *Deschidere spre universalism: Literatura română din Basarabia postbelică* de Ana Bantoș; *Literatura română postbelică: Integrări, valorificări, reconsiderări* etc.

Capitolul 1 Fenomenul relaționării folclorului cu literatura cultă conține două subdiviziuni: prima este destinată elucidărilor teoretice privind formele interferenței creației populare cu literatura, iar a doua – conceptualizările referitor la statutul constituentelor etnofolclorice. Paragraful **1.1. Formele interferenței creației populare cu literatura** scoate în evidență diversele formele de relaționare, care presupun atât o asimilare a folclorului de către literatură, cât și invers, a literaturii de către folclor. Ne-am axat cercetarea doar pe prima perspectivă, inventariind parcursul istoric al cercetării conexiunii folclor-literatură, pornind de la definirea viziunii folcloristice de investigare care presupune și conturarea unor probleme importante privind inventarierea genurilor și speciilor creației folclorice valorificate cu

predilecție de literați. Studiind diacronic procesul cercetării acestei condiționări reciproce, am descoperit un decalaj considerabil numeric de fundamentare teoretică între lucrările ce vizează pozițiile științei literaturii și cele ale folcloristicii. Mult mai complex și profund este întemeiat aspectul științifico-literar; cât privește cel folcloristic, acesta încă necesită o consolidare și sistematizare teoretică. În primele decenii ale secolului al XX-lea în studiile la temă nu este abordat nici unul din aspectele prezentate (științifico-literar sau folcloristic), materialul folcloric preluat (motive și imagini) este doar consemnat, în așa fel încercând să fie argumentat faptul că un scriitor sau altul a folosit în opera sa folclorul [2, p. 103-112].

După cum am menționat și în articolul nostru *Folclorul și literatura scrisă: aspecte teoretice* [3], începând cu anii '70 ai secolului trecut, interacțiunea dintre folclor și *literatura de autor* ajunge a fi în centrul problemelor teoretice investigate de folcloristică, deoarece, spre deosebire de studiile critice și teoretice, studiile folcloriștilor relevă o bună cunoaștere a constituentelor de patrimoniu cultural intangibil, iar aspectul literar al cercetărilor se îmbină cu cel folcloristic. De asemenea, în aceste lucrări folclorul și literatura scrisă nu sunt percepute ca forme de artă diametral opuse (accepție valabilă, mai ales, pentru cercetătorii substratului folcloric al literaturii vechi) [4; 5], dar ca forme ce se apropie tipologic și structural, fiind considerate manifestări ale unui fel de „bilingvism” al tradiției culturale naționale. Accentuându-se caracterul dificil, uneori chiar complicat al acestor relații, se ajunge la ideea că „în unele cazuri, tradiția folclorică, într-un anumit sens, este mai productivă în literatură decât în folclor” [6, p. 14]. Se schimbă și abordările metodologice ale problemei, tehnicile și metodele utilizate de folcloriști sunt aplicate în studiul literaturii, iar metodele teoriei literaturii – în domeniul folclorului. Astfel, pentru înțelegerea specificului relației dintre folclor și literatura scrisă în domeniul poetic, se impune o concepție recunoscută deja științific, potrivit căreia cele două domenii reprezintă elemente ale unui metasistem – literatura sau creația artistică („художественная словесность”). În același timp, vorbind de folclor, ne referim nu numai la textele verbale, dar și la totalitatea interacțiunilor dintre formele verbale și non-verbale ale culturii populare. Folclorul și literatura scrisă sunt în acest caz nu numai subsisteme ale literaturii artistice, dar și subsisteme ale tradiției culturale naționale. Analiza interacțiunii dintre aceste două componente a provocat și conștientizarea specificității fiecărui constituent în parte al acestui sistem viabil din perspectiva estetismului critic, insistând asupra „naturaletii și spontaneității poeziei folclorice și artificialității celei scrise” [7, p. 74]. În plan hermeneutic, cercetătorii respectivei interacțiuni sesizează „sinteza creatoare” a fondului cu forma, ca elemente indispensabile într-o operă artistică, și descoperă aceste „zăcăminte folclorice” pe care scriitorul-creator, „conștient sau inconștient” [8, p. 7], le valorifică în lucrările sale.

Postmodernitatea recondiționează procesul literar, dar și hermeneutica literară, dictând reevaluarea conceptelor și adoptarea unei noi strategii de investigare. Rolul pronunțat al folclorului la dezvoltarea literaturii scrise determină instaurarea unei practici mitopoetice de revelare a eului creator, altfel zis expresia conștiinței auctoriale prin prisma poeziei mitofolclorice [9].

Viziunea folcloristică implică descoperirea motivelor, simbolurilor, miturilor, structurilor prozodice, secvențelor lirice, convențiilor narative pentru a demonstra preluarea și prelucrarea folclorului de către scriitori în operele lor literare. Demararea acestui demers de cercetare presupune conturarea unor probleme importante: inventarierea genurilor și speciilor creației folclorice valorificate cu predilecție de literați, identificarea „procedeeleor folclorice de creație”, a formelor prozodice ale liricii populare acceptate și transfigurate în mod plastic. Prin urmare, perspectiva enunțată prevede cercetarea temelor și motivelor folclorice la nivelul a trei straturi: „1) al unor credințe, datini, eresuri populare (mitologia terestră, a aștrilor tutelari – soarele și luna, motive mitico-magice, antinomia viață-moarte etc.); 2) al unor obiceiuri (rituri din ciclul vieții omului, cel calendaristic, rituri legate de anumite ocupații, păstorit, agricultură sau prilejuite de anumite sărbători, ceremonialuri etc.); 3) al influenței directe a anumitor specii ale literaturii orale propriu-zise (îndeosebi basmul fantastic și legendele etiologice, poezia incantațiilor și folclorului copiilor etc. Sau diverse înrâuriri formale, stilistice, prozodice etc.)” [10, p. 33].

De menționat că în majoritatea cazurilor orientarea referențială a scriitorilor spre moștenirea culturală a poporului român este dictată de noile direcții din folcloristică. Prin urmare, activitatea de culegere, tezurizare și cercetare a mostrelor de cultură tradițională din a doua jumătate a secolului al XX-lea „nu face decât să se armonizeze cu utilizarea literar-estetică a producțiilor folclorice tradiționale și contemporane în poezia noastră actuală cultă, devenind astfel o importantă sursă a universului său imaginar” [10, p. 32].

În majoritatea lucrărilor monografice conceptul de *folclorism* este tratat nu numai ca o asimilare directă, dar, de cele mai multe ori, ca o formulă creatoare, prin filiera tradiției literare sau grație metodei de creație a scriitorului, utilizându-se toate aspectele sale de afirmare în diferite etape ale creației și la diverse niveluri ale structurii artistice a operei. Într-un sens extins, fenomenul folclorismului reprezintă una dintre axele problemei destinului istoric al folclorului, inclus într-o altă paradigmă științifică în noul context istoric și estetic. Relația dintre cele două concepte: *folclor* și *literatură* reprezintă, la ora actuală, o problemă „de întemeiere”, „de determinare genetică”, „de cataliză” și „de permanentă revitalizare” a fenomenului literar contemporan.

Reconstituirea diacronică a evoluției relațiilor dintre folclor și literatura română scrisă ne-au permis identificarea trăsăturilor asemănătoare, dar și distinctive de valorificare artistică a patrimoniului cultural imaterial de către scriitori în diferite perioade literare. În cele din urmă, reconsiderarea valorii tezaurului în perioada postbelică permite scriitorilor români să realizeze o revigorare a procesului literar, intrat în impas datorită ordonanțelor politice impuse de regimul totalitar. Modelele explorate de naratorii din dreapta Prutului au servit drept punct de pornire și pentru cei din Republica Moldova.

Investigând formele de interacțiune a literaturii culte și a celei populare, observăm că elementele folclorice nu reprezintă doar niște surse de inspirație pentru literatura aflată în continuă dezvoltare, ci servesc drept modele încărcate de structuri semantice (simboluri). Literatura cultă uzitează de simbolurile folclorice ca instrumente de cunoaștere, deoarece prin acestea se creează punți comunicante între omul individual și cel universal, iar simbolul dintotdeauna a permis umanității atingerea profunzimii în actul cunoașterii și a existenței ca parte a universului [11, p. 22].

A doua parte a capitolului **1.2. Constituentele etnofolclorice: cadru conceptual și abordări etnofolclorice** se referă în exclusivitate la definirea noțională a constituentelor patrimoniului cultural intangibil, parcurgând diacronic evoluția tratărilor științifice privind aceste concepte. S-a atras atenție viziunii etnologice de interpretare a componentelor ca fapte și acte de cultură populară în permanentă actualizare, subliniindu-se și tipologia variată a constituentelor etnofolclorice operată în studiile moderne. Inventariind repertoriul elementelor care formează fondul tradițional al folclorului vom observa că acestea sunt deosebit de variate și productive nefiind o simplă înmănunchere adițională, ci o structură caracterizată de interrelaționalitatea tensională, dinamică, a *constituenților* în imanența contextelor etnofolclorice: sisteme de semne și simboluri, tipare structurale (sistemului relațional intern al basmelor), limbaj și mijloace specifice de expresie, metafore, motive, imagini, clișee, grupuri de rime, formule magice, reprezentări mitice, un ansamblu de orientări și prohibiții comportamentale, o succesiune a executării riturilor, secvențelor obiceiurilor, o concepție colectivă asupra vieții și existenței umane etc. [12, p. 43]. Din perspectivă etnofolclorică analiza funcțională internă a faptelor de folclor (obiceiuri, credințe, obiecte, idei) demonstrează vitalitatea funcției exercitate, imposibilitatea separării de mediul care o integrează. În acest fel formele de articulare a constituentelor etnofolclorice în universul literaturii se produc printr-o modificare a paradigmei: *transferuri de substanță, de forme, de procedee*. De asemenea, în urma investigațiilor am ajuns la concluzia că faptul folcloric este caracterizat de anumite constante sau trăsături specifice, însușite din mediul în care au fost create, având și anumite semnificații și structurări artistice,

dictate de mentalitatea colectivității și funcția pe care o îndeplinește; actualizarea acestuia într-un alt mediu declanșează procesul o altă funcționalitate. Cadrul conceptual al elementelor etnofolclorice a fost dezvoltat teoretic mai amplu în articolul *Conceptualizarea constituentelor etnofolclorice din perspectivă etnologică* [13].

Capitolul 2 Rolul constituentelor etnofolclorice în evoluția prozei postbelice din Republica Moldova conține patru paragrafe în care evidențiem faptul că începând cu anii '60 procesul literar cunoaște o mutație esențială în încercarea de a revigora și moderniza *lirismul românesc*. Căutările sunt puse pe seama reabilitării tradiției clasice interbelice de valorificare estetică cultă a folclorului. În acest sens, critica literară (Andrei Țurcanu) va sublinia tendința scriitorilor de a depăși concepția vulgarizatoare a folclorului și a caracterului popular: „De la mimarea superficială a unor ritmuri și versificări folclorice accentul s-a deplasat spre profunzimile unei mitopoezii populare, spre sugestia muzicală a unor ritmuri fundamentale și a unor imagini esențiale. E de constatat și efervescenta unor forme literare insolite pentru un spațiu literar rigid și anchilozat, a unor structuri și modalități artistice necunoscute în cadrul limitat al metodei de creație totalitariste (proza lirică, balada și baladescul, romanța, monologul interior, viziunea antropomorfică etc.)” [14, p. 246]. În acest fel, modernismul literaturii din Republica Moldova (anii 1960-1980) prezintă similitudini cu cel european promovat la începutul sec. al XX-lea de T. S. Eliot și care viza o modernitate scăldată în valorile trecutului: „Tradiția [...] presupune, în primul rând, un simț al istoriei [...]; iar simțul istoriei presupune perceperea trecutului nu numai ca trecut, dar și ca prezent; simțul istoriei te obligă să scrii având nu numai generația ta în sânge, dar și sentimentul că întreaga literatură europeană de la Homer și, în cuprinsul ei, întreaga literatură a țării tale au o existență simultană și alcătuiesc o ordine simultană. Acest simț al istoriei – care este simțul atemporalului și al temporalului totodată și, de asemenea, al temporalului și al atemporalului în unitatea lor – este ceea ce îl face pe un scriitor să fie legat de tradiție. Și ceea ce face, totodată, ca scriitorul să fie pe deplin conștient de locul lui în timp, de propria lui contemporaneitate” [15, p. 35]. Iată de ce revenirea la tradiție, la sursele și experiența spirituală motivează, în cea mai mare parte, tendința literaturii sau a artei spre universal, spre generalitate și totodată „alternativa la uitare și scufundarea într-un prezent perpetuu” [16]. Fenomenul respectiv îi va determina pe exegeții contemporani (M. Cimpoi, N. Bilețchi, A. Bantoș, E. Botezatu, T. Butnaru, A. Ghilaș etc.) să reinterpreteze peisajul literar din Republica Moldova în contextul deschiderii spre universalism, din perspectiva recuperării zonelor ce țin de sacralitate, a folclorului (ca fenomen viu, peren) și a literaturii clasice. Ajungând la concluzia că procesului literar pruto-nistean postbelic îi este specifică spre sfârșitul anilor '50 tendința de reabilitare a esteticului și a eticului, se pune accentul pe *lirism*, ca ipostază

preponderent acaparatoare, realizată prin „interiorizarea viziunii” și prin necesitatea de redobândire „a mijloacelor artistice de care, din cauza ideologizării, literatura se lipsise o vreme” [1, p. 38].

În evoluția literaturii române au mai fost consemnate perioade de stagnare și impas, iar atunci când lipsea o tradiție literară a fost relevat fenomenul preluării modelului din folclor. Fenomenul respectiv, aflat în centrul investigațiilor lui Constantin Ciopraga în studiul *Personalitatea literaturii române*, este fructificat prin extinderea terminologică *caracterul clasicizant al folclorului*: „În esență, folclorul a generat la români un stil cu un pronunțat caracter de clasicitate, verificându-se astfel opinia lui Lessing (din *Laocoon*) că popoarele, în fazele culturii tinere, urmează spontan principiile frumosului clasic” [17, p. 18.], deoarece viziunea clasicismului antic și viziunea folclorică au aceeași rădăcină [18, p. 181]. La stilul clasic al literaturii populare s-a referit și D. Caracostea în studiul *Clasicismul stilisticeii poporane*, dezvăluind în patrimoniul cultural imaterial formule deja cristalizate artistic care în „clasicismul de pretutindeni, au devenit tipare de universalizare” [19, p. 423].

Revenirea ciclică la modalitățile arhetipale de creație și inspirație reface mitul „eternei întoarceri” sau mitul „Vârstei de aur”, care reprezintă, în fond, prin nostalgia „primordialului” și întoarcerii la origini, rezistența în fața istoriei și a atacurilor violente din partea ideologiilor presupuse a fi revoluționare ce intenționau să construiască „o cultură cu adevărat populară” și care mizau, de fapt, să impună „o cultură socialistă în conținut și națională în formă”. Prin urmare, orientările sau căutările scriitorilor de a revigora, resuscita mediul literar, sufocat de dogmele metodei de creație a realismului socialist, trebuiau să pornească de la niște modele fundamentale consolidate. „Alături de folclor, literatura clasică a constituit acel reper indicator, de care apropiindu-se și cu care identificându-se spiritual ori, dimpotrivă, îndepărtându-se și înstrăinându-se, procesul literar din deceniile următoare a marcat salturi calitative, realizări valorice importante sau a bătut pasul pe loc în lânzezeală și rătăcire estetică” [14, p. 233].

Descoperirea folclorului ca model de inspirație pentru *literatura de autor* a generat și apariția unor accepții teoretice de definire a fuziunii/interferenței creației populare cu opera cultă. Sintetizând toate încercările de taxonomizare ale criticii și teorii literare, am reușit să identificăm o serie de *modalități de intertextualizare a folclorului*: citare, împrumut, copiere, imitație, stilizare, asimilare organică, prelucrare, preluare, absorbție, modificare, analogie, personanță, simil folcloric, mutație funcțional-estetică, mutație ontologică, transfigurare estetică, utilizare a folclorului ca paradigmă pentru dezvoltarea literaturii de autor, valorificare, transformare, receptare, restilizare, recreare, nuanțare, mimare, decorativitate, detașare de modele și creare pe cont propriu în spiritul lor etc.

În reliefaarea impactului produs de către constituentele etnofolclorice asupra prozei literare am adoptat o viziune dublă de interpretare, urmărind sincron și diacronic raportarea unor scriitori la anumiți predecesori, prin evidențierea unor modele deja consemnate de critica literară, dar și mutațiile survenite în noul context artistic. Viziunea cercetării este una interdisciplinară, deoarece, investigarea unui fapt de cultură populară, text folcloric, ne obligă să recurgem la sprijinul mai multor discipline: folcloristică, etnologie, antropologie culturală, mitologie, istoria religiei, teoria literaturii etc.

Atât modelele consolidate, cât și noile mutații estetice au demonstrat că folclorul întotdeauna „nutrește, fecundează, este punct de pornire, izvor artistic, fond autohton, model de artă, înrăurire, tradiție și izvor de înviere, modernizează creația literară prin forța spirituală interioară a poporului” [20, p. 32], iar spațiul de sorginte folclorică al satului românesc devine prolific în conturarea unor reprezentări lirice și epice a mediilor țărănești în care se află conservată esența morală și spirituală a neamului.

Paragraful **2.1. Folclorismul și procesul literar postbelic din Republica Moldova** identifică și supune analizei natura și aspectele de manifestare ale folclorismului în literatura română din Basarabia în perioada anilor '60-'80 ai secolului al XX-lea, în comparație cu perioadele precedente, unde se evidențiază trăsăturile specifice și direcțiile de investigație a domeniului în perspectiva discernerii noilor valori artistice vizând factorii culturali și politici ai perioadelor istorice concrete. Astfel, *folclorismul* perioadei ce cuprinde anii '60-'80 este raportat la noua valorificare a literaturii clasice, la modificările reale din limba literară, la asimilarea în profunzime a spiritului mitico-folcloric, procese care au exercitat o influență fecundă asupra concepției literare a scriitorilor, democratizându-le și îmbogățindu-le imaginația și potențialul creator. Prin urmare, *folclorismul* acestor ani se coagulează ca un produs și o continuare a unui proces îndelungat, cu tradiții cizelate prin ani și mișcări literare, cu amplificări de concepte și de perspective, ajungând la o fază superioară comparativ cu folclorismul anterior [21].

Folclorismul prozei în perioada literară 1960–1980 se caracterizează printr-o sinteză a diferitor elemente folclorice: lirica populară influențează romanul (D. Matcovschi, I. Druță); poemul valorifică eposul eroic, poezia existențialului familial este însușită de poezia lirică etc. Uneori chiar și în aceeași operă se consubstanțializează motive de cântec istoric și de bocet, poezie de ritual și baladă, blesteme și cântece de leagăn – simbioza fiind rezultatul măiestriei fiecărui scriitor de a transfigura sentimente și stări în variate forme.

În paragraful **2.2. Componente etnofolclorice în proza de inspirație rurală** supunem evaluării fenomenul asimilării organice sau a sublimării constituentelor etnofolclorice în proza din Republica Moldova, reflectând concomitent cu precizarea rolului intertextualizării folclorului

în țesătura narativă și factorii predispușii scriitorilor pentru valorificarea folclorului în proza de respirație rurală. La începutul afirmărilor sale, proza rurală din Republica Moldova ia forma unor narațiuni-cronici, apropiată modelelor folclorice, unde „faptele, întâmplările timpului, personajele” sunt introduse în țesătura textului, „decât văzute și plăsmuite ca generatori activi ai fenomenelor descrise” [22, p. 18]. Revelația estetică ia amploare prin romanele-cronică ale lui I. C. Ciobanu și continuă prin „analiză psihologică” romanescă inițiată de I. Druță.

Din perspectiva celor formulate au prezentat interes operele: *Codrii* (1954), *Podurile* (1961), *Cucoara* (1975), *Podgoreni* (1982) de I. C. Ciobanu; *Caloian* (1967), *Disc* (1968), *Anton Horodincă* (1970) de G. Meniuc; *Zbor frânt* (1966), *Ignat și Ana* (1972-1973, 1997), *Acasă* (1963-1973), *Viața și moartea nefericitului Filimon* (1970) de V. Beșleagă; *Povestea cu cocoșul roșu* (1966) de V. Vasilache; *Singur în fața dragostei* (1966) de A. Busuioc, *Frunze de dor* (1955), *Ultima lună de toamnă* (1963), *Povara bunătații noastre* (1961-1967, 1985), *Biserica Albă* (1975-1981, 1986-1987), *Clopotnița* (1972), *Horodiște* (1975), *Toiagul păstoriei* (1984) de I. Druță; *Duda* (1973), *Bătuta* (1975), *Toamna porumbeilor albi* (1979), *Focul din vatră* (1982) de D. Matcovschi; *Râsul și plânsul vinului* (1965), *Se caută un paznic, Fântânarul, Magdalena, Raiul lui Vistian Pogor* din volumul *Dincolo de ploaie* (1979), *Un hectar de umbră pentru Sahara* (1984) de Vlad Ioviță etc.

Prozatorii ruraliști, enunțând satul și problemele lui, își însușesc trăsătura esențială a creatorilor anonimi și utilizează în operele lor personaje, mijloace, procedee de origine folclorică încercând să explice universul în totalitate, inclusiv pe cel urban, ca pe un mod de apărare împotriva haosului social-politic. Reflector al unui mediu genuin, nealterat, tradițional, al unui fel de „rai patriarhal”, modelul respectiv de proză inițiază o opunere vehementă față de noile evenimente sociale, destinate să distrugă conceptul spațial de „sat-cetate”, izolat, autonom și rebel la orice contact din afară. Indiciul de identitate creatoare a autorului reprezintă corelarea mai multor elemente folclorice – povestea, balada, cântecul liric, legenda. Scriitorul V. Vasilache apelează la alegorie, structura și sistemul de convenții ale poveștii. V. Beșleagă se apropie de tradițiile istorice, legende, vis și simboluri folclorice. Țesătura narativă a lui I. Druță vedește o strânsă legătură cu folclorul, prin exaladarea formelor orale ale povestirii.

În paragraful **2.3. Modalități de intertextualizare a cântecului folcloric** am investigat statutul cântecului non-ritualic care ajunge a fi experimentat și de prozatorii basarabeni în funcție de resortul fanteziei creatoare, de temperamentul și sensibilitatea fiecăruia. Înglobarea cântecului folcloric în structura internă a textelor narrative deschide potențialitate discursivă unui lirism profund. Citarea directă și stilizarea organică, preluarea unor idei de o importanță majoră în conștiința populară, a imaginii folclorice se îmbină perfect cu maniera individuală de creare a

scriitorului. Prozatorii din Republica Moldova în situația lor de valorificatori ai tezaurului folcloric nu abuzează de folclor, ci-l utilizează doar ca element inerent structurii personajului, fără cântec omul de la țară nu-și poate închipui existența. Aflat în perioada „exilării în sine”, fiecare scriitor încearcă să-și găsească eul personal, egalat, de fapt, cu „sinele colectiv” [23, p. 812]. Astfel, este conjunctural forțat să descopere vigoarea cântecului folcloric drept constituent creat de „sinele colectiv”, specia fiind, precum se știe, „o formă de exteriorizare a asupritului” [23, p. 812].

În paragraful **2.4. Asimilarea artistică a elementelor cosmogoniei populare** am urmărit procesul de transfigurare estetică a principalelor elemente cosmogonice în literatura română contemporană din codul poetic popular, unde am demonstrat că, deși se produc modificări de cod simbolic, totuși se rămâne în perimetrul modelului folcloric actualizat, diferența constând în modificarea elementelor configurative din cauza schimbării registrului discursiv. Reactualizarea la nivelul imaginarului și transfigurarea simbolică se produc prin tehnicile de transfocalizare și transstilizare, forme de colaborare și interpretare, ce nu alterează cadrul generator, ci doar îi imprimă amprente specifice, implică o nouă articulare poetică, fiind expresia unei poziții de enunțare – transpoziționarea. Strategia analitică a constat în cercetarea contaminărilor intertextuale la nivelul sistemului simbolic, identificarea nivelului de conservare a elementului figurativ folcloric și teaurizare în interiorul textului a constantelor stilistice, dar și determinarea modalităților de asimilare reciprocă și de configurare a anumitor constrângeri retorice în structura internă a textului literar, care au drept finalitate explorarea valorică a acestor elemente, deturnarea efectelor de colaj spre unitatea de tip dialogal cu folclorul. Am determinat atât puterea de absorbție a elementelor folclorice, provenită nu doar dinspre structura în care au fost integrate, ci și dinspre cod și totalitatea operei, cât și mobilitatea materialului interdiscursiv. Astfel am stabilit cum a influențat transcrierea experienței producătoare a folclorului asupra formării de sensuri suplimentare prin îmbogățirea intertextuală a codurilor simbolice arhetipale și potențarea în rețeaua tematică a unui nou univers imaginar prin corespondențe subtile și reverberații artistice. Valorificate variat în multiple contexte discursive de către scriitorii din Republica Moldova, cele patru elemente primordiale, aflate în opoziție, mărturisesc încă o dată predilecția scriitorilor pentru remodelarea arhetipală a universului. Investigațiile efectuate demonstrează o gamă largă de semnificații pe care le obțin elementele populare ale stihiei acvatice, pırice, htoniene și eterice în procesul complex al folclorizării ca formă de interdiscursivizare și interpretare modernă a constituentelor etnofolclorice. Ideile și rezultatele științifice ale prezentului subcapitol au fost reflectate pe larg în articolul *Dimensiunea artistică a elementelor primordiale ale universului în proza din Basarabia (1960-1980)* [24].

Capitolul 3 Transfigurarea constituentelor etnofolclorice în operele literare ale prozatorilor din Republica Moldova reliefează abordarea aplicativă privind modificările constituentelor etnofolclorice în ansamblul compozițional al lucrărilor artistice ale celor mai reprezentativi prozatori ai spațiului literar investigat. Analizate în parte și comparate, prozele scriitorilor dezvăluie individualitatea creatoare a autorilor, dar și aspectele comune în transfigurarea constituentelor etnofolclorice. Sunt urmărite predilecțiile scriitorilor pentru folclor ca valoare documentară, ca element decorativ cu valoare etnografică, ca pretext pentru dezvoltarea epică a subiectului, ca argument al activității și comportamentului personajelor, ca modalitate compozițională, ca pilon de rezistență în fața destabilizării sociale survenite în urma pătrunderii civilizației urbane în mediul rural și acțiune subversivă contra politicii promovate de autorități ș. a. Apelul prozatorilor la simbol, motiv, imagine, la fapte și formule mitico-folclorice, la convenționalul epicii populare, la atmosfera și cadrul rustic etc. le oferă posibilitatea constituirii unor sisteme textuale opuse celor modernizante, supratehnologizante și care uneori descoperă subtexte subversive, în contradicție cu solicitările proletcultiste.

Din punct de vedere teoretic, demersul analitic inițiat a presupus un prim nivel, la care se conturează elementele valorice ale creației populare și integrarea acestora în creația artistică și un al doilea nivel, unul aplicativ, cu referire la relațiile dintre elementele constitutive ale culturii populare spirituale și transcenderea lor în literatura cultă. După cum am reușit să observăm, în procesul creației produsul folcloric se subordonează în întregime unui tipar preexistent. Spre deosebire de acesta, creația „de autor” urmărește legitățile de constituire a procesului literar. Elementele lor constitutive ar părea la o analiză superficială că decontează aceeași funcție și semnificație. Dar la o investigație mai profundă se observă că respectivele (versul și versificația, modelele structurale ale diferitelor categorii, formulele stereotipe, locurile comune, clișeele călătorești, structurile metaforice și metaforele consacrate, formulele inițiale și finale, leitmotivele și refrenurile etc.) „se comportă și funcționează diferit” în folclor, cât și în literatură, vădind pentru cea dintâi o „funcție creatoare” [25, p. 9].

Precizăm câteva momente relevante pentru demersul inițiat de noi cu referire la interpretarea constituentelor etnofolclorice contextualizate în creațiile literare ale scriitorilor. Din perspectiva abordării sincretice, nu a fost posibil să ne referim la toate limbajele care participă la actualizarea unei creații folclorice și aceasta datorită mai multor factori. Fiecare element preluat de scriitor din cadrul genuin este intertextualizat într-un alt mediu, cel al cuvântului scris. La acest nivel operează alte legități, dictate nemijlocit de caracterul scriptural al literaturii. Aici nu e posibil de a investiga limbajul muzical, gestic sau mimic, în schimb, am încercat raportarea constituentelor folclorice la cadrul sau atmosfera folclorică specifică narațiunilor populare sau

altei categorii. În examinarea unor elemente ale obiceiurilor din cadrul sărbătorilor calendaristice sau de familie am urmărit executarea succesivă a componentelor cutumiale în corespundere cu cadrul ritualic, magic, respectarea repertoriului de obiecte etc. În demersul hermeneutic al motivelor, imaginilor și simbolurilor folclorice am atras atenție asupra semnificațiilor mitico-folclorice preluate de scriitori și transfigurările generate de creativitatea fiecăruia. De asemenea, ne-am referit și la fenomenul devenirii istorice a operei literare în urma valorificării constituentelor creațiilor orale în corespundere cu tehnicile discursive ale textului folcloric: metaforic, emotiv, simbolic, ideografic, baladesc, sentențios sau gnomic, invocativ, imperativ, fabulativ etc.

Analizate în parte și confruntate, prozele scriitorilor români din Republica Moldova dezvăluie individualitatea creatoare a autorilor, dar și aspectele comune în transfigurarea constituentelor etnofolclorice. Pe parcursul anilor, odată cu pătrunderea civilizației urbane în mediul rural, odată cu manifestarea unei destabilizări sociale, prozatorii apelează foarte des la simbol, la fapte și formule mito-folclorice, la convenționalul epicii populare, la atmosfera și cadrul rustic etc., care le oferă posibilitatea creării lumilor textuale opuse celor modernizante, supratehnologizante și care uneori descoperă subtexte subversive, în contradicție cu solicitările proletcultiste.

Capitolul dat a vizat abordarea aplicativă privind transfigurarea constituentelor etnofolclorice în operele literare ale prozatorilor români din Republica Moldova.

În paragraful **3.1. Folclorul – document și element creator în proza lui George Meniuc** am descoperit faptul că scriitorul a asimilat până la transfigurare estetică o gamă diversă de elemente etnofolclorice. Împletind elementele folclorice, alegorice și cele biografice, prozatorul reușește să creeze o proză mitico-folclorică de efervescentă lirică, cu caracter ritualic autentic. Prozatorul este pasionat de interpretarea complexului de credințe tradiționale românești ce include teme și motive care respiră dintr-o tradiție universală. Realizările literare narative demonstrează că autorul acestora a depășit condiția unui simplu culegător de elemente folclorice, având la dispoziție mostre din creația poporului român, le-a transfigurat estetic, dezvoltându-le orizontul conotativ cu reflecții filozofice proprii. În articolul nostru *Folclorul – document și inspirație în opera lui George Meniuc* [26] am prezentat vast aspirațiile scriitorului de a cunoaște în profunzime patrimoniul spiritual al poporului, aducând argumente convingătoare din depozitul epistolar al prozatorului cu diferiți oameni de cultură.

Paragraful **3.2. Interferențe folclorice în narațiunea lui Ion C. Ciobanu** evidențiază predilecția scriitorului de a valorifica din folclor momente ale experienței și înțelepciunii poporului, de a prelua învățămintele ascunse în zicala și proverbul popular (segment explorat și

de Vladimir Beșleagă, Vasile Vasilache, Ion Druță), de a folosi pe larg elementul rustic pitoresc, de a apela nemijlocit la filozofia și etica populară, la descrierile etnografice a cadrului ritualic de performare a obiceiurilor populare de familie, calendaristice etc.; de a surprinde fundamentele spirituale ale poporului, legătura lui consangvinică cu pământul și natura, valențele lui etice și morale, fiind apreciat de critica literară „pentru reproducerea fidelă a anumitor dimensiuni ale vieții satului moldovenesc” (M. Cimpoi).

În paragraful **3.3. Remodelarea folclorului în creația prozatorului Vladimir Beșleagă** investigarea constituentelor etnofolclorice valorificate în țesătura prozelor scriitorului a relevat faptul că V. Beșleagă este un autor bine-documentat în tainele mentalității populare, concentrat în a reda firescul și naturalul existenței umane, utilizând expresiile neaoșe ale țăranului, punând accent pe situațiile comice ale vieții de la țară, dar și experimentând cu miticul, misticismul, păgânismul, care, transfigurate, creează o stare de inefabilitate în subsidiar, dificilă de sesizat de un neinițiat.

Următorul paragraf **3.4. Transfigurarea estetică a folclorului în *Povestea cu cocoșul roșu* de V. Vasilache** stabilește că prozatorul V. Vasilache pe un fundal „cvasi-folcloric”, creează narațiuni moderne, cu elemente hipertextualizante, prin procedeul mimării naivității unui candid, a șireteniei țărănești, prin modelarea constantă și dezinvoltă a modalităților narative de sorginte folclorică, manifestând o atitudine subversivă prin abordarea alegorică și sugestiv-mitică a unor subiecte aparent absurde și „fataliste”, momente la care ne-am referit mai extins în studiul nostru *Valoarea estetică a constituentelor mitico-folclorice în „Povestea cu cocoșul roșu” de V. Vasilache* [27].

3.5. Valențele folclorice în proza lui Dumitru Matcovschi punctează aspectele esențiale ale creației scriitorului, care, pentru a reda peisajul liric, cadrul naturii de la țară, ponderează atmosfera de poezie în proză prin elementele lirice și epico-lirice populare, creionând astfel o proză lirico-rapsodică de invocare a cultului rădăcinilor, al pământului, al casei, al focului din vatră, al pragului, al părinților, al arborelui etc. Rezultatele investigațiilor au fost reflectate și în articolul *Rădăcini etnofolclorice în proza lui Dumitru Matcovschi* [28].

În paragraful ulterior **3.6. Recontextualizarea modernă a elementelor folclorice în proza lui Vlad Ioviță** am demonstrat că artistul este preocupat de valorificarea elementului liric și a poeziei mito-folclorice, a pitorescului și a *genius loci*, invocând un peisaj comun baladelor, poveștilor și legendelor populare, reflectând asupra existenței etnografice a țăranului, raționalizând complexul sistem de credințe și superstiții ale poporului român, prin dezvăluirea unei predilecții pentru fabulosul și inefabilul practicilor magice și prin exploatarea unor modalități discursive proprii patrimoniului cultural intangibil. Scriitorul evită să se conformeze

ideologizărilor deznaționalizante, creând un personaj crescut în mediu rural care acționează în concordanță cu tradiția pământului strămoșesc. Țăranii lui Ioviță se „înfruptă” din tezaurul folcloric, în proză fiind întretesute segmente de cântec liric, bocet, blestem, poveste, ghicitoare, joc pentru copii etc. În articolul nostru *Elemente de folclor în proza lui Vlad Ioviță* [29] am prezentat ample forme de recontextualizare a constituentelor etnofolclorice în țesătura narativă a nuvelor scriitorului, unde am accentuat faptul că autorul, cunoscând valorile tezaurului cultural imaterial, a insistat să resuscite formulele eposului popular demonstrând predispoziția poetică pentru legendă, baladă, cântec istoric și epos eroic.

Ultimul paragraf **3.7. Dimensiunea folclorică a creației lui Spiridon Vangheli** prezintă factorii care l-au determinat pe scriitor să fie atras în mod predilect de atmosfera de baladă, de basm, de legendă. Cultivând o proză pentru copii, autorul valorifică și din constituentele acestui domeniu spiritual destinat și creat de copii. Dimensiunile folclorismului lui S. Vangheli sunt puse în valoare de dezinvoltura creatoare a elementului personalizant, neasimilat de cel folcloric, și reconsiderarea individuală a unor componente etnofolclorice în dependență de predilecțiile sale etice și spirituale, de proporțiile și nivelul interferenței cu folclorul, de specia valorizată, de orientările sale literare. Aceste idei sunt valorificate în articolul nostru *Dimensiunea folclorică a creației lui Spiridon Vangheli* [30], unde am demonstrat în baza exemplurilor identificate că, orientându-se spre un folclorism subtil și „de adâncime”, prozatorul transfigurează estetic elementele etnofolclorice, dezvăluind în creația sa amprenta gândirii și imaginii populare.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În cercetarea de față ne-am axat pe investigarea fenomenului de transfigurare estetică a constituentelor etnofolclorice în proza celor mai reprezentativi scriitori români din Republica Moldova din perioada anilor 1960-1980, din considerentele resurecției procesului literar și a orientării acestuia spre valorificarea patrimoniului cultural național. Au fost elucidate caracteristicile de bază ale manifestării fenomenului de folclorism la această etapă de revenire la origini, de reconsiderare a valorii literaturii scrise debarasată de ideologii și cantonări politice.

Prezentul studiu propune o perspectivă folcloristică de investigare a diverselor modele de asimilare a elementelor etnofolclorice în țesătura epică a operelor literare, dictate nemijlocit de matricea spirituală a fiecărui scriitor în parte, de predilecțiile creative, de abilități, de cunoștințe și documentări în domeniul creației populare orale. Extinzând sfera observației analitice asupra perioadei literare în discuție, am constatat că explicarea și fundamentarea constituentelor etnofolclorice, din perspectiva folcloristicii și etnologiei ca discipline ale culturii populare, a

reprezentat un obiectiv esențial pentru descifrarea mesajului dobândit în urma intertextualizării în cadrul operelor literare. Transformările survenite au fost dictate în mare măsură de modificările de context (a celui folcloric, autentic, în literar, neautentic) și de prezența laturii personale, individuale a scriitorului.

Problema științifică soluționată constă în reevaluarea istorico-teoretică a modalităților de preluare, recontextualizare, asimilare organică și transfigurare estetică a componentelor etnofolclorice în proza basarabeană din perioada 1960-1980, fapt care a contribuit la formularea unei originale perspective etnofolclorice de abordare a interferențelor folclorico-literare având ca efect reconceptualizarea noțiunilor fundamentale de *folclorism* și *constituente etnofolclorice* în vederea reinterpretării și aprecierii valorice obiective a prozei scriitorilor basarabeni din perioada indicată.

Examinarea interacțiunii *constituentelor etnofolclorice* și literaturii a adus o claritate în perceperea mecanismelor și a codului narativ care valorifică potențialul creativ folcloric.

1. Analizând diacronic procesul teoretizării acestei condiționări reciproce (creație colectivă-creație individuală), am descoperit un decalaj considerabil numeric de fundamentare teoretică între lucrările ce vizează pozițiile științei literaturii și cele ale folcloristicii. Mult mai complex și profund este întemeiat aspectul științifico-literar; cât privește cel folcloristic, acesta încă necesită o consolidare și sistematizare teoretică.

2. În cercetările de ultimă oră se constată o reconsiderare substanțială a fenomenului interacțiunii folclorului cu literatura cultă. Am observat că în primele decenii ale secolului al XX-lea, în studiile la temă, nu este abordat nici unul din aspectele prezentate (științifico-literar sau folcloristic), materialul folcloric preluat (motive, imagini, simboluri etc.) este doar consemnat, în acest fel demonstrându-se faptul că un scriitor sau altul a utilizat în opera sa creația imaterială a poporului.

3. În urma investigării interacțiunilor dintre creația populară orală și literatura scrisă, am ajuns la concluzia că la diferite etape ale evoluției fenomenului literar postbelic, modalitățile de implementare a tradițiilor literare clasice și folclorice au cunoscut o ramificare esențială, culminând cu procedeul transfigurării estetice a conținutului și formei folclorice.

4. Reconstituirea cadrului conceptual al constituentelor etnofolclorice a contribuit la determinarea repertoriului elementelor care interrelaționează în contextul tradițional al folclorului, în acest fel facilitându-ne investigarea acestora în contextualitatea literaturii culte.

5. Referindu-ne la formele codului folcloric, am stabilit predilecția scriitorilor pentru următoarele componente: semne, simboluri-arhetipuri culturale, prototipuri structurale (ale sistemului interrelațional al epicii populare), limbaj și mijloace specifice de expresie, metafore,

motive, imagini, clișee, grupuri de rime, formule magice, reprezentări mitice, un sistem de credințe și superstiții comportamentale, o succesiune a executării cutumelor, secvențelor obiceiurilor, o viziune de ansamblu asupra lumii și existenței umane etc.

6. În urma cercetării contextualității moderne narative am constatat că se manifestă o distanțare a literaturii scrise de folclor în procesul transfigurării artistice a constituentelor etnofolclorice, se creează un nou sistem artistic sintetic în care funcționează variate fenomene de consolidare a canoanelor literare și de transformare sau neutralizare a sensului primar emoțional al componentelor creației populare prin procedee stilistico-artistice inedite de valorificare a tezaurului folcloric, folosirea metodelor estetico-folclorice, a contrastului semantico-emoțional al imaginilor și celui al asocierilor dintre formele poetice.

7. Apelul frecvent la componentele folclorice în substanța narativă a textelor literare ale anilor 1960 demonstrează capacitatea scriitorilor de a rezista prin cultură, prin fenomenul conservării identității românești, în ciuda politicii de înstrăinare promovată de partid.

8. Investigând diversele manifestări ale folclorismului, prin relevarea unor aspecte concludente în comparație cu alte perioade, necesare dezvoltării unor noi paradigme de cercetare în consonanță cu cerințele actuale ale științei despre folclor, am constatat că fenomenul dat în spațiul sovietic se caracterizează printr-un grad sporit de reproducere a actelor ritualice în afara contextului local originar, de imitare a motivelor proprii culturii populare, de definitivare a formei, de standardizare și uniformizare relativă a acesteia, de apariție a șabloanelor interpretative, de creare a faptelor de folclor în afara oricărei tradiții consolidate, de schimbare a conținutului, deoarece promovarea folclorului ca „bun de consum” era de a comunica un mesaj artistic, dar nu unul folcloric/tradițional.

9. Cât privește manifestarea folclorismului în procesul literar din Republica Moldova, am constatat că acesta obține treptat o nuanță subversivă evidențiată, deoarece scriitorii, spre deosebire de profesioniștii altor domenii ale artei, interpretează libertatea controlată în direcția compromiterii canoanelor puterii totalitariste, ajungând prin resurecția faptelor etnofolclorice profunde să sublinieze problemele identitare naționale, adoptând uneori o formă sugestiv-parabolică, aluziv-ironică.

10. Din perspectivă estetică, anii '60 marchează inițierea dezinvolturii în crearea unor forme literare mai complexe și mai experimentate în urma relaționării cu folclorul. Se evidențiază noi individualități creatoare și modalități inedite de asimilare a constituentelor etnofolclorice, astfel încât *folclorismul* capătă un caracter estetic exponențial.

11. Din perspectivă semiotică am depistat elementele etnofolclorice, determinând calitatea, cantitatea și funcționalitatea lor, inclusiv și în afara sistemului, deoarece într-o operă artistică

constituentele etnofolclorice trebuie să fie investigate separat, iar cel mai relevant – din punct de vedere al metamorfozei, căreia se supun în interiorul sistemului literar concret.

12. În lucrare a fost examinat statutul constituentelor etnofolclorice în funcție de modificarea contextului autentic de manifestare tradițională și mutațiile survenite în urma intertextualizării lor în opera literară. A fost evaluată practica mitopoetică de revelare a eului creator ca o expresie a conștiinței auctoriale.

13. Examinarea modalităților de intertextualizare a elementelor etnofolclorice a permis, de asemenea, elucidarea fenomenului de dezagregare a bunurilor spirituale și estetice în creația scriitorilor contemporani, a rolului noțiunilor generale semantice și a invariantelor tematice în structura poetică a lucrărilor artistice, condiția de sincronizare și universalizare a valorilor în contextul literar european.

Recomandări. Rezultatele cercetării, care se concentrează în mare parte pe reconsiderarea valorică a fenomenului relaționării folclorului cu literatura scrisă prin identificarea modalităților interferenței creației populare cu procesul literar românesc, precum și a depistării și examinării funcționalității motivelor, simbolurilor, imaginilor folclorice în textele narative ale prozatorilor anilor '60, pot fi utilizate la suplinirea unor cursuri universitare interdisciplinare de folclor, folcloristică, etnologie, teorie și istoria literaturii române contemporane, sugerând și noi subiecte de cercetare cum ar fi *constituentele etnofolclorice și relațiile ei cu postmodernitatea literară românească*. Rezultatele cercetării noastre se pot utiliza la întocmirea unor cursuri opționale pentru studenți, masteranzi, orientate pe investigarea funcționării complexe a practicilor intertextuale folclorice moderne. Teza ar putea constitui o contribuție consistentă pentru un studiu mai dezvoltat consacrat reconsiderării constituentelor etnofolclorice în contextul literaturii din Republica Moldova, incluzând și perioada postmodernă, la alcătuirea tezelor de licență/ master, elaborarea manualelor preuniversitare și universitare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Bantș Ana. Deschidere spre universalism. Literatura română din Basarabia postbelică. Chișinău: Tipografia Serbia, 2010. 345 p.
2. Лазутин С. Г. Взаимодействие литературы и фольклора: аспекты и методы изучения. În: Фольклор в современном мире: аспекты и пути исследования, Москва: Наука, 1991. 182 с.
3. Cocieru Mariana. Folclorul și literatura scrisă: aspecte teoretice. În: Metaliteratură, 2011, nr. 1-2, p. 110-122.
4. Адрианова-Перетц В. П. Древнерусская литература и фольклор. Ленинград: Наука, 1974. 170 с.
5. Лихачев Д. С. Поэтика древнерусской литературы. Изд. 3-е, доп. Москва: Наука, 1979. 352 с.
6. Медриш Д. Н. Литература и фольклорная традиция: Вопросы поэтики. Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1980. 296 с.

7. Ibrăileanu Garabet. Note și impresii. Iași: Viața românească, 1920. 255 p.
8. Dima Alexandru. Zăcămintele folclorice în poezia noastră contemporană. București: Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1936. 93 p.
9. Гаджиев Асиф Аббас оглу. Русская проза. Вторая половина XX века. Опыт мифопоэтического толкования. Учебное пособие. Баку, Бакинский славянский университет: изд-во «Китаб алями», 2003. 192 с.
10. Alexandru Ion T. Relația poezie română „cultă” – folclor în contemporaneitate. În: Imagini și permanențe în etnologia românească. Chișinău: Știința, 1992, p. 30-36.
11. Suiogan Delia. Forme de interacțiune între cult și popular. Baia Mare: Editura Ethnologică și Editura Universității de Nord Baia Mare, 2006. 178 p.
12. Balázs Lajos. Folclor. Noțiuni generale despre folclor și poezia populară. Cluj Napoca: Scientia, 2003. 176 p.
13. Cocieru Mariana. Conceptualizarea constituentelor etnofolclorice din perspectivă etnologică. În: Metaliteratura, 2016, nr. 1 (42), p. 85-97.
14. Țurcanu Andrei. Bunul simț: Eseuri. Chișinău: Cartier, 1996. 256 p.
15. Eliot T. S. Eseuri alese: critica literară. Traduceri de Petru Creția și Virgil Stanciu. Prefață de Ștefan Stoescu. București: Humanitas Fiction 2013. 473 p.
16. Stanomir Ioan. Focul tradiției. În: LaPunkt, 11 august 2013. <http://www.lapunkt.ro/2013/08/11/focul-traditiei/> (vizitat la 02.02.2016).
17. Ciopraga Constantin. Personalitatea literaturii române. Iași: Princeps Edit, 2011. 418 p.
18. Papadima Ovidiu. O viziune românească a lumii: Studiu de folclor. Ediția a II-a, revizuită. București: Editura Saeculum I. O., 1995. 192 p.
19. Caracostea Dumitru. Critice literare. Vol. II. București: Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1944. 466 p.
20. Popa Caracaleanu Camelia. Transfigurarea fondului folcloric în nuvelele lui Gala Galaction. Alexandria: Tipoalex, 2001. 254 p.
21. Cocieru Mariana. Fenomenul folclorismului în literatura artistică basarabeană a anilor '60. În: Limba și literatura română în spațiul etnocultural dacoromânesc și în diaspora/Volum îngrijit de Ofelia Ichim și Florin-Teodor Olariu. Iași: Editura Trinitas, 2003, p. 528-532.
22. Ciocanu Ion. Romanul „rural” postbelic în perspectivă estetică. Referat pentru obținerea titlului de doctor habilitat în filologie (în baza lucrărilor publicate). Chișinău, 2000. 45 p.
23. Bantoș Ana. Literatura română din Basarabia: între exilul și libertatea interioară. În: The 30th Annual Congress of the American Romanian Academy of Arts and Sciences (ARA). The Academy of Economic Studies of Moldova July 5-10, 2005: Proceedings. Chișinău: Central Publishing House, 2005, p. 810-812.
24. Cocieru Mariana. Dimensiunea artistică a elementelor primordiale ale universului în proza din Basarabia (1960-1980). În: Simpozionul Internațional „Grigore Bostan-75: Probleme actuale de filologie română”. Чернівці: «Місто», 2015, p. 75-95.
25. Constantinescu Nicolae. Lectura textului folcloric. București: Minerva, 1986. 236 p.
26. Cocieru Mariana. Folclorul – document și inspirație în opera lui George Meniuc. În: Philologia, 2014, nr. 5-6, p. 41-55.
27. Cocieru Mariana. Valoarea estetică a constituentelor mitico-folclorice în „Povestea cu cocoșul roșu” de V. Vasilache. În: Philologia, 2015, nr. 3-4, p. 58-69.
28. Cocieru Mariana. Rădăcini etnofolclorice în proza lui Dumitru Matcovschi. În: Metaliteratură, 2007, nr. 3-4 (16), p. 117-120.
29. Cocieru Mariana. Elemente de folclor în proza lui Vlad Ioviță. În: Slova și muzica populară – componentă culturală a proceselor civilizatoare. Materialele conferinței științifice. Col. red.: Luminița Drumea, Svetlana Procop, Constantin Rusnac (et al.). Chișinău: Periscop, 2008, p. 45-52.
30. Cocieru Mariana. Dimensiunea folclorică a creației lui Spiridon Vangheli. În: Philologia, 2015, nr. 5-6, p. 63-72.

ADNOTARE

Mariana Cocieru: Constituente etnofolclorice în proza scriitorilor români din Republica Moldova (1960-1980), teză de doctor în filologie, Chișinău, 2016.

Structura tezei: introducere, trei capitole cu concluzii, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 364 de surse, 155 pagini de text de bază, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autoarei.

Rezultatele tezei au fost reflectate în 16 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: folclor, literatura română, interferențe folclorico-literare, folclorism, constituente etnofolclorice, asimilare, preluare, citare, transfigurare estetică, intertextualitate.

Domeniu de studiu: Folcloristică.

Scopul lucrării constă în identificarea și cercetarea funcționalității constituenților etnofolclorice intertextualizate în structura prozei scriitorilor români din Republica Moldova în anii 1960-1980 și evaluarea nivelurilor de asimilare, sublimare, transfigurare estetică a motivelor, simbolurilor și imaginilor mitico-folclorice din creația populară în operele artistice ale prozatorilor: Ion Constantin Ciobanu, Vasile Vasilache, Vladimir Beșleagă, Ion Druță, Dumitru Matcovschi, Vlad Ioviță, George Meniuc, Spiridon Vangheli etc.

Obiectivele investigației:

- Reconsiderarea valorică a fenomenului relaționării folclorului cu literatura cultă;
- Ilustrarea specificului conceptual al constituenților etnofolclorice, sintetizând studiile ce abordează acest subiect;
- Interpretarea și examinarea corectă a fenomenului de *folclorism*, stabilind dimensiunile autentice ale procesului analizat;
- Evaluarea fenomenului asimilării organice a constituenților etnofolclorice în proza scriitorilor români din Republica Moldova (anii 1960-1980).

Noutatea științifică și originalitatea lucrării rezidă în analiza problemei relațiilor dintre folclor și proza scriitorilor români din Republica Moldova din perspectivă folcloristică. Investigațiile teoretice și istorice ale evoluției coraportului dintre creația tradițională orală și literatura română scrisă ne-au determinat să apreciem nivelul distinct al fenomenului de *folclorism* din anii postbelici în comparație cu celelalte perioade literare. Originalitatea studiului consistă în examinarea și interpretarea constituenților folclorice utilizate de către prozatori în creațiile lor, prezentând și referințele necesare din tradiția populară.

Problema științifică soluționată constă în reevaluarea istorico-teoretică a modalităților de preluare, recontextualizare, asimilare organică și transfigurare estetică a componentelor etnofolclorice în proza basarabeană din perioada 1960-1980, fapt care a contribuit la formularea unei originale perspective etnofolclorice de abordare a interferențelor folclorico-literare având ca efect reconceptualizarea noțiunilor fundamentale de *folclorism* și *constituente etnofolclorice* în vederea reinterpretării și aprecierii valorice obiective a prozei scriitorilor basarabeni din perioada indicată.

Importanța teoretică și practică rezidă în examinarea contextului literar din anii postbelici, în care a fost valorificată preponderent creația populară, făcându-se distincție între semnificațiile tradiționale și cele survenite în urma transfigurării create de prozatorilor, în acest fel extinzând posibilitățile de examinare comparativă a constituenților etnofolclorice asimilate, operând analitic între contextul tradițional și cel ficțional.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele tezei au fost implementate în cadrul proiectului instituțional de cercetare *Evoluția literaturii române, folclorului și a teoriei literaturii în context european și universal* de la Institutul de Filologie al AȘM și la redactarea comunicărilor științifice prezentate în cadrul unor conferințe internaționale și naționale.

АННОТАЦИЯ

Марианна Кочиеру: Этнофольклорные составляющие в прозе румынских писателей Республики Молдова (1960-1980), диссертация на звание доктора филологии, Кишинэу, 2016.

Структура работы: введение, три главы с выводами, главные выводы и рекомендации, библиография из 364 источников, 155 страницы основного текста, декларация об ответственности, CV автора.

Результаты диссертации нашли отражение в 16 научных работах.

Ключевые слова: фольклор, румынская литература, фольклорно-литературные интерференции, фольклоризм, этнофольклорные составляющие, ассимиляция, заимствования, цитирование, эстетическое преобразование, интертекстуальность.

Область исследования: Фольклористика.

Целью данной работы является выявление и исследование функционирования интертекстуализированных этнофольклорных составляющих в прозе румынских писателей Республики Молдова в 1960-1980 годы и оценка уровня ассимиляции, сублимации, эстетической преобразовании фольклорных мотивов, символов и образов в художественных произведениях самых представительных прозаиков литературного процесса анализируемого периода, таких как: Ион Константин Чобану, Василе Василаке, Владимир Бешляга, Ион Друцэ, Думитру Матковски, Влад Йовицэ, Жеорже Менюк, Спиридон Вангели и т.д.

Задачи исследования:

- Переоценка взаимосвязей фольклора с письменной литературой;
- Иллюстрирование концептуальной специфики этнофольклорных составляющих, выявленных современными исследованиями;
- Интерпретация и глубокое изучение феномена *фольклоризма* с установлением подлинных параметров анализируемого процесса;
- Оценка органической ассимиляции или сублимации этнофольклорных составляющих румынских прозаиков Республики Молдова (1960-1980);

Научная новизна и оригинальность работы заключается в анализе проблемы взаимосвязей фольклора и прозы румынских писателей Республики Молдова в перспективе фольклористики. Теоретический и исторический вклад эволюционного соотношения между традиционным устным творчеством и письменной румынской литературой побудили нас оценить по достоинству высокий уровень феномена *фольклоризма* в послевоенные годы по сравнению с другими литературными периодами. Оригинальность исследования состоит в анализе и интерпретации фольклорных составляющих, использованных прозаиками в их произведениях в соответствии с народной традицией.

Разработанная научная проблема состоит в историко-теоретической переоценке методов переработки, реконтекстуализации, органической ассимиляции и эстетического видоизменения этнофольклорных компонентов в бессарабской прозе 1960-1980-ых годов, что послужило выдвиганию оригинальной этнофольклорной перспективы в подходах к фольклорно литературным интерференциям, предъявив в результате реконцепциализацию фундаментальных понятий *фольклоризма* и *этнофольклорных составляющих* с позиций реинтерпретации и объективной оценки прозы бессарабских писателей в указанный период.

Теоретическая и практическая значимость работы заключается в изучении литературного контекста послевоенного периода и в оценке превалирования фольклора с определением различий между традиционными значениями и теми, которые возникли в результате преобразований в творчестве прозаиков, расширив, таким образом, возможности для компаративного исследования ассимилированных этнофольклорных составляющих в аналитическом сопоставлении традиционного контекста с художественным.

Внедрение научных результатов. Результаты диссертации были внедрены в рамках проекта институциональных исследований *Эволюции румынской литературы, фольклора и теории литературы в европейском и мировом контексте* Института филологии АНМ и в процессе подготовки научных сообщений, представленных на национальных и международных конференциях.

ANNOTATION

Mariana Cocieru: The ethno-folkloric constituents in the prose of Romanian writers from the Republic of Moldova, thesis of Ph D, Chisinau, 2016.

Thesis structure: introduction, three chapters with conclusions, conclusions and general remarks, bibliography of 364 sources, 155 pages of basic text, the declaration of assuming the responsibility, the author's CV.

Thesis results were reflected in 16 research papers.

Keywords: folklore, Romanian literature, folkloric-literary interference, folklore, ethno-folkloric constituent, assimilation, retrieval, citation, aesthetic transfiguration, intertextuality.

Field of study: Folkloristics.

The aim of of the thesis consists in to identify and research the functionality of intertextualised ethno-folkloric constituents in the structure of prose of Romanian writers from Republic of Moldova in the 1960-1980 years and evaluation the levels of assimilation, sublimation, aesthetic transfiguration of motifs, mythical and folkloric symbols and images of popular creation in artistic works of prose of writers: Ion Constantin Ciobanu, Vasile Vasilache, Vladimir Beșleagă, Druță Ion Dumitru Matcovschi, Vlad Ioviță, George Meniuc, Spiridon Vangheli etc.

The objectives of the present research are:

- The value reconsidering of phenomenon of relating folklore with written literature;
- The illustration of conceptual specific of ethno-folkloric constituents, synthesizing studies addressing this theme;
- The interpretation and correct examination of the phenomenon of folklorism, establishing authentic dimensions of the analyzed process;
- The evaluation of the phenomenon of organic assimilation of the ethno-folkloric constituents in the prose of Romanian writers of Moldova (1960-1980 years);

The scientific novelty and originality of the work lies in analyzing the problem of relations between folklore and prose of Romanian writers from Moldova from folkloristic perspective. Historical and theoretical investigations of the evolution of the correlation between the traditional oral creation and Romanian written literature led us to appreciate the distinctive level of phenomenon of folklorism from post-war years compared with other literary periods. The originality of the study consists in reviewing and interpreting of folkloric constituents used by writers in their creations, presenting and required references from the folk tradition.

Scientific solved problem consist in historical and theoretical reevaluation of modalities of reception, recontextualization, organic assimilation or aesthetic transfiguration of ethno-folkloric components in the prose of Romanian writers of Moldova (1960-1980 years), fact which contributed to the formulation of original ethno-folkloric perspective to interpretation of folkloric-literary interferences having an effect the reconceptualisation of the fundamental notions of folklorism and ethno-folkloric constituents in view of reinterpretation and objective value appreciation of prose of Romanian writers of Moldova for the period indicated.

The practical value of the work lies in examination of the literary context of the post-war years, in which it was harnessed mainly popular creation, making a distinction between the traditional and arising meanings from creative transfiguration of prose of writers, thus extending the possibilities for comparative examination of assimilated ethno-folkloric constituents, operating analytically between traditional and fictional context.

The implementation of research results. The results of the thesis were implemented within the institutional research project *The evolution of Romanian literature, folklore and theory of literature in European and world context* of the Institute of Philology of the ASM and in drawing up the scientific communications presented at international and national conferences.

COCIERU MARIANA

**CONSTITUENTE ETNOFOLCLORICE ÎN PROZA
SCRIITORILOR ROMÂNI DIN REPUBLICA MOLDOVA
(1960-1980)**

622.04 – FOLCLORISTICĂ

Autoreferatul tezei de doctor în filologie

Aprobat spre tipar: 4 noiembrie 2016
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar.: 1,9

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 40 ex.
Comanda nr.

Editura „Notograf Prim”
str. București, nr. 68, Chișinău, MD-2012